

ROZDZIAŁ VI

*CO MOŻNA ZROBIĆ
W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM*

CO MOŻNA ZROBIĆ W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM?

Główną ułomnością powszechnego, światowego systemu monetarnego jest to, że jest bardzo niewielu ludzi, którzy zdają sobie sprawę z konsekwencji jego niedoskonałości. Jeszcze mniej osób potrafi wskazać działania mogące poprawić tę sytuację.

Tym niemniej odkąd w październiku 1987 roku na Wall Street rozplynęło się 1,5 bln dolarów zaczyna dostrzegać się braki obecnego systemu i jest większe otwarcie na potrzebę zmian.

Pierwszym krokiem do tego celu jest uświadomienie sobie, czym są i w jaki sposób oddziałują na system gospodarczy odsetki i odsetki składane. Następnie należy pozyskać wiadomości i usystematyzować je tak, aby stanowiły materiał do dyskusji nad reformą, jej zakresem i przewidywanymi skutkami.

POGŁĘBIANIE WIEDZY, UPOWSZECHNIANIE ZAGADNIENIA

Dyskusje wśród przyjaciół i rodziny pomogą Ci ustalić jak dalece jesteś w stanie przedstawić tematykę tego zagadnienia. Następnie możesz się zwrócić do osób, z którymi jesteś mniej związany: swojego bankiera, pośrednika ubezpieczeniowego, lokalnych polityków, dziennikarzy i innych przedstawicieli mediów. Niezliczone moje osobiste rozmowy z profesjonalistami w dziedzinie bankowości i ekonomii przekonały mnie ostatecznie, że nie ma jakiejś organicznej przeszkody, poza istniejącymi w naszych umysłach blokadami myślowymi powstałymi w procesie naszej edukacji. Dużą rolę odgrywają tu też nasze niepełne, ograniczone i w dużej mierze będące swoistą tajemnicą poliszynela wiadomości na temat tego, czym jest pieniądz i jak powinien funkcjonować.

Przypomnijmy tu, że pieniądz jest centralną rzeczą, wokół której skupia się życie wielu ludzi. Oznacza to, że związany jest bardzo ściśle z ludzkim sposobem postrzegania siebie i reszty świata. Hojność lub chciwość, otwarcie lub izolacja, ciepło lub oziębłość – ludzkie zachowania, sposoby rozwiązywania problemów i patrzenia na świat odzwierciedlają stosunek poszczególnych osób

do pieniędzy i to jak rozumieją to pojęcie. Zwykle trudno traktować je jako odrębny składnik ludzkiej egzystencji. Jeśli masz zamiar dyskutować na forum społecznym lub politycznym musisz wcześniej poznać teorię, która tłumaczy, w jaki sposób odsetki przyczyniają się do wzrostu dobrobytu. Dysponowanie fragmentarycznymi wiadomościami lub nieuświadomienie sobie struktury problemu może z łatwością doprowadzić do powstania braku zaufania wśród współrozmówców i utrudnić dyskusję.

Wiadomo też, że choć reforma monetarna wpłynie na wiele innych nagromadzonych problemów, to nie należy oczekiwać, że rozwiąże je automatycznie. Samodzielnie nie jest mechanizmem, który jest w stanie uporać się z problemami socjalnymi ludzi biednych, starych, chorych i innych. To samo dotyczy sytuacji w dziedzinie ekologii, ochrony środowiska i innych.

Czerpiąc wiadomości, pod kątem tego problemu, z mediów, codziennie będziesz powiększać swój profesjonalizm, zrozumienie palącej potrzeby zmian i drogi do tego prowadzącej. Pogłębi to także, u każdego, kto zna warianty zmian, odpowiedzialność za dalsze upowszechnienie i szerszą edukację dotyczącą omawianego problemu.

SPONSOROWANE MODELE EKSPERYMENTALNE

Najbardziej istotnym warunkiem wstępnym dla istnienia systemu monetarnego nie posługującego się narzędziem odsetek jest stworzenie funkcjonujących struktur będących żywym przykładem, które dadzą nam wyobrażenie o efektach, jakie może przynieść tego rodzaju zmiana w większej skali.

Najbardziej korzystną opcją dla krajów lub regionów zainteresowanych wdrożeniem omawianego systemu byłaby współpraca i koordynacja działań, co prowadziłoby do uzyskania bardziej wymownych efektów w różnych warunkach społecznych, kulturowych i ekonomicznych. Wybrany zakres działań powinien być na tyle obszerny, aby uzyskane rezultaty dotyczyły całej wprowadzającej go jednostki, np. państwa. Dla przedsięwzięcia tego po-

żądane byłoby zapewnienie wysokiego stopnia autonomii. Oznaczałoby to już na wstępie konieczność zapewnienia określonych produktów i usług na obszarze objętym eksperymentem.

Inne perspektywy stoją przed rejonami pogrążonymi w kryzysie – zwykle z powodu zbyt małego zróżnicowania ekonomicznego – dla których nowy system monetarny przyniesie bardziej różnorodną i stabilną gospodarkę. Taka sytuacja może okazać się potencjalnie atrakcyjna. Powodem tego może być to, że zazwyczaj tam gdzie sytuacja jest wystarczająco zła ludzie są bardziej otwarci na zmiany, szczególnie, gdy widzą - tak jak w przypadku Wörgla (opisanym w *Rozdziale 2*) – że w zasadzie nie mają nic do stracenia, a wszystko do zyskania. Z drugiej strony jednak relatywnie aktywne, wszechstronnie rozbudowane i ekonomicznie zdrowe obszary mogą także wyciągnąć korzyści z wprowadzenia nowego systemu monetarnego w sposób nie budzący wątpliwości i tu sukces będący skutkiem tej zmiany jest możliwy do osiągnięcia znacznie szybciej. Uzasadnione jest, aby nie ograniczać podobnych działań do pojedynczych eksperymentów, które mają jedynie na celu pozyskanie wiedzy na temat jak działają wolne od odsetek pieniądze w różnych warunkach społecznych.

ZAPOCZĄTKOWANIE SYSTEMU LOKALNEJ WYMIANY HANDLOWEJ

Wśród wszystkich prób wymiany towarów i usług poza obecnym systemem wyróżnia się ten, który zapoczątkował Michael Linton na wyspie Vancouver w Kanadzie. Jest on najłatwiejszy do przyjęcia dla większości lokalnych wspólnot i dlatego najbardziej znany w skali światowej.

Konstrukcja LET (Local Exchange Trading – Lokalnej Wymiany Handlowej) jest stosunkowo prosta i opiera się na systemie kont z „zielonymi” dolarami, bez opłat w pieniądzu, przy czym od każdej transakcji naliczana jest mała opłata właśnie w tych „zielonych” dolarach. Ustalone jest ile „zielonych” i zwykłych dolarów kosztuje każdy produkt, który sprzedają lub kupują. Stany ra-

chunków (kredyty i debety) przekazywane są do komputerowego centrum rozliczeniowego. Limity debetowe ustalane są wstępnie i zmieniane w razie potrzeby później, w celu zminimalizowania ryzyka wszystkich zainteresowanych stron. Oczywiście jest, że im więcej osób uczestniczy w systemie tym jest on bardziej wydajny. W ramach tego systemu mała społeczność niedaleko Vancouver pomogła młodemu dentyście, który nie miał pieniędzy na rozpoczęcie działalności. Społeczność zbudowała dom i wyposażyla gabinet w większości z „zielonych” dolarów. Dentysta następnie leczył ludzi oddając im w odpowiedniej części owe pieniądze.

System LET działa wydajnie na początku, ale w pewnych przypadkach pojawiają się problemy lub system ten rozpada się, gdy pojawiają się znaczne nadwyżki lub deficyty. Częściowo przyczynia się do tego brak bodźców wspomagających obrót pieniądza.

Niezależnie od tych wyników nadal ma sens wspieranie eksperymentów nad innymi systemami wymiany pieniężnej, niż ten, który mamy w chwili obecnej, w celu lepszego zrozumienia funkcji i zadań pieniędzy. Przykłady praktyczne dostarczają bardziej użytecznej wiedzy niż jakakolwiek książka, czy wykład.

WSPIERANIE ETYCZNEGO INWESTOWANIA

Działaniem, które każdy może natychmiast podjąć w kierunku transformacji jest dopilnowanie, aby nasze własne zaoszczędzone pieniądze były inwestowane w sposób etyczny. W miarę jak coraz więcej i więcej osób zdało sobie sprawę z socjalnych i moralnych konsekwencji swojego postępowania, etyczne inwestowanie stało się w USA ruchem gromadzącym wielomiliardowe środki. Hazel Henderson określił to słowami: „rosnąca armia zwykłych ludzi stając u drzwi swych domów poczuła zapach zgnilizny i przestała pozwalać, na takie zarządzanie ich pieniędzmi, aby odbijało się to na życiu zwykłych ludzi w ten sposób, w jaki to się działo dotychczas³⁰.”

Inwestorzy etyczni poszukują swoich inwestycji biorą pod uwagę kryteria ekonomiczne i społeczne. Ludzie tacy jak Robert

Schwartz – jeden z pierwszych pionierów ruchu społecznie odpowiedzialnego inwestowania – zaczął od skreślenia z listy swoich potencjalnych inwestycji firm będących dostawcami przemysłu zbrojeniowego, prowadzących niesprawiedliwą politykę społeczną, wydzielających trujące substancje do środowiska (w tym z sektora jądrowego), dewastujące środowisko i mające kontakty z represyjnymi rządami³¹.

Troska o środowisko naturalne jest nie tylko zdrowym punktem widzenia, lecz w wielu przypadkach idzie w parze z rozsądkiem ekonomicznym. Jest to szczególnie widoczne tam gdzie sytuacja jest szczególnie zła z powodu wcześniejszej bezwzględnej, rabunkowej eksploatacji zasobów. Gałąź energetyki jądrowej, po tym jak doszło do awarii i doliczono koszty unieszkodliwiania odpadów okazała się przykrą niespodzianką dla inwestorów w USA, podczas gdy dobrodziejstwa płynące z alternatywnych źródeł energii zauważono stosunkowo późno.

Największą zaletą inwestowania etycznego jest to, że może być zastosowane w praktyce już w obecnych warunkach. Niezależnie od tego jak zmienimy system monetarny wcześniej czy później etyczne inwestowanie będzie ideą uszlachetniającą każdy system monetarny.

tłum. z angielskiego Krzysztof Kaczyński